

Az Európai Unió versenyszabályozása a kutatás- fejlesztés és az innováció szolgálatában a csoportmentességi rendszereken keresztül

Pelle Anita¹

A tanulmány az EU versenyszabályozásának egy speciális aspektusát mutatja be. Míg a versenypolitika főszabályként tilt minden megállapodást és összehangolt magatartást, amely a verseny korlátozására irányul, továbbá főszabályként tiltja az állami támogatásokat, amelyek nem minden piaci szereplő számára nyitott módon kerülnek megítélésre, az utóbbi időben a Bizottság és a Tanács elfogadott olyan jogszabályokat, amelyek abba az irányba mutatnak, hogy ez a szigorú szabályozási keret bizonyos esetekben mégis tesz engedményeket. Ezt alapvetően a csoportmentességi rendszerek biztosítják, amelyeket mind a vállalati magatartások, mind pedig az állami támogatások szabályozásában bevezettek.

A csoportmentességi rendszereken belül – többek között – a kutatás-fejlesztés és az innováció támogatása is megjelenik különböző jogszabályokban és ajánlásokban. Ezek közül kiemelendő a 2659/2000. számú bizottsági rendelet a kutatás-fejlesztési megállapodásokról, valamint a 994/1998. számú tanácsi rendelet az állami támogatások területén a csoportmentesség bevezetéséről, többek között a kutatás-fejlesztés területén, melyet több bizottsági állásfoglalás is kiegészít. A technológia-transzfer megállapodásokra vonatkozóan az EU versenyszabályozása legutóbb a 772/2004. számú bizottsági rendeletben hozott jogszabályt, a Lisszaboni Csúcs óta pedig az összeurópai érdekeket szolgáló piaci magatartásokról szóló bizottsági állásfoglalás az, amely kitér az innováció támogatására az Európai Kutatási Térség létrehozása és az e-Európa fejlesztése témakörökön keresztül.

Kulcsszavak: versenyszabályozás, K+F és innováció-támogatás, Európai Unió

1. Bevezetés

Az Európai Unió versenyszabályozása olyan koherens és konzisztens rendszert alkot, amelynek alapjait a Római Szerződés fektette le 1957-ben, s amely azóta alapelveiben, szabályozási területeiben és keretrendszerében nem változott. Változott azonban az egyes részterületek szabályozásának szintjén. Jelen tanulmány azt kívánja áttekinteni, hogy az EU versenyszabályozásában – különösen annak utóbbi években végrehajtott változtatásaiban – hol jelenik meg a kutatás-fejlesztés és az innováció támogatása, illetve hogy ezek az új irányok mennyiben jelentenek változásokat a

¹ Pelle Anita, egyetemi tanársegéd, SZTE Gazdaságtudományi Kar, Pénzügyek és Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Intézete, Világgazdaságtani és Európai Gazdasági Integrációs Szakcsoport (Szeged)

versenyszabályozás kezdetektől fogva fennálló rendszerében. Az elsődleges joganyagban először az 1986-ban elfogadott, és 1987-ben hatályba lépett Egységes Európai Okmányban találunk konkrét utalást arra vonatkozóan, hogy a Közösség intézményeinek össze kell hangolniuk a kutatás-fejlesztési célokat a versenypolitikával.² Ezt az általános érvényű elvet alkalmazták azután a későbbi másodlagos jogalkotásban. E jogszabályokat az alábbiakban nagyvonalakban ismertetjük.

Az EU versenyszabályozása alapvetően két területre osztható: a vállalati magatartások felügyeletére és az állami támogatások szabályozására. A vállalati magatartások felügyelete további három alterületre osztható: a kartelltilalomnak, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmának, valamint a vállalati egyesülések ellenőrzésének területeire. Előbbi kettőnek jogi keretét az alapszerződés,³ míg az utóbbit egy tanácsi rendelet⁴ adja meg. A három terület közül a továbbiakban csak a kartelltilalommal foglalkozunk, mivel erre az egy alterületre vonatkozóan beszélhetünk a K+F és innováció vonatkozásában mentességekről. Az állami támogatások szabályozásának is az alapszerződés jelenti a jogi kereteit. A Római Szerződés (újraszámolás utáni) 81., a kartelltilalomról szóló cikkelyének 1. bekezdése azt mondja, hogy főszabályként tilos a vállalatok közti minden olyan összehangolt magatartás, amely a verseny korlátozására irányul,⁵ de a 87., az állami támogatásokkal kapcsolatos cikkelyben olvasható főszabály is hasonló szigorúsággal tilt minden olyan állami támogatást, amely nem a piac minden szereplője számára nyitott módon kerül meg-

² Egységes Európai Okmány 130f(1) bekezdés: „A Közösség célkitűzése, hogy erősítse az európai ipar tudományos és technológiai alapjait, és ösztönözze nemzetközi versenyképességének fejlődését.” valamint (3): „E célok megvalósítása során különös figyelmet kell fordítani a kutatás és technológiai fejlesztés terén végzett közös erőfeszítés, a belső piac megteremtése és a közös politikák – különösen a verseny- és kereskedelempolitika – végrehajtása közötti kapcsolatra.”

³ A Római Szerződés és az azt módosító szerződések (eddig: Egységes Európai Okmány, Maastrichti Szerződés, Amszterdami Szerződés, Nizzai Szerződés).

⁴ A 2004. május 1. előtt létrejött fúziókra a 4064/1989. számú, míg a 2004. május 1. utániakra a 139/2004. számú tanácsi rendelet érvényes.

⁵ Római Szerződés 81(1) bekezdés: „A közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen:

- a) a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;
- b) a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;
- c) a piacok vagy a beszerzési források felosztása;
- d) egyenértékű ügyletek esetén eltérő feltételek alkalmazása az üzletfelekkel szemben, ami által azok hátrányos versenyhelyzetbe kerülnek;
- e) a szerződések megkötésének függővé tétele olyan kiegészítő kötelezettségeknek a másik fél részéről történő vállalásától, amelyek sem természetüknél fogva, sem a kereskedelmi szokások szerint nem tartoznak a szerződés tárgyához.”

ítélésre.⁶ Ezt a két egyértelműen tiltó rendelkezést egészítik ki bizonyos engedményekkel a '90-es évek második felében bevezetett úgynevezett csoportmentességi rendszerek. Az engedmények alapját a 81(3) és 87(3) bekezdések adják.⁷ Vagyis a versenyszabályozás hagyományosan neoklasszikus alapokon nyugvó rendszere már eleve is lehetőséget teremtett fejlesztéspolitikai megfontolások érvényesítésére (Rodgers–McCulloch 2000).

A csoportmentesség azt jelenti, hogy a kategorikusan tiltó keretszabályok nem – vagy újabb szabályokkal együtt – vonatkoznak az egyébként a rendelkezés hatálya alá eső, bizonyos szempontból egy csoportot alkotó esetekre. A csoportmentesség elmélete nem nélkülöz minden ellentmondást. Azt a dilemmát tükrözi, hogy vajon a verseny minden áron való fenntartása, vagy bizonyos versenykorlátozó magatartások megengedése szolgálja-e inkább a gazdaság és a társadalom érdekeit? A kérdés megválaszolása kétségtelenül szubjektív intuíciót is igényel, és különböző értékítéletekből kiindulva különböző válaszokat kaphatunk, a tiltás és megengedés határvonalainak meghúzásáról nem is beszélve. Az EU intézményei az elmúlt években mindazonáltal megpróbálták a csoportmentességi rendszerek jogszabályi alapjait megteremteni.

⁶ Római Szerződés 87(1) bekezdés: „Ha e szerződés másként nem rendelkezik, a közös piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.”

⁷ Római Szerződés 81(3) bekezdés: „Az (1) bekezdés rendelkezéseinek alkalmazásától azonban el lehet tekinteni az olyan esetekben, amikor

- a vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja;
- a vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja;
- az összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja

hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, ugyanakkor lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő előnyből anélkül, hogy:

- a) az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek;
- b) lehetővé tenné ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.”

valamint 87(3) bekezdés: „(3) A közös piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető:

- a) az olyan térségek gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatás, ahol rendkívül alacsony az életszínvonal vagy jelentős az alulfoglalkoztatottság;
- b) valamely közös európai érdeket szolgáló fontos projekt megvalósításának előmozdítására vagy egy tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére nyújtott támogatás;
- c) az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben. (...);
- d) a támogatás olyan egyéb fajtái, amelyeket a Tanács a Bizottság javaslata alapján, minősített többséggel hozott határozatával határoz meg.”

1.1. Vállalati magatartások szabályozása

A kartellek szabályozása terén egyes esetek vizsgálata (pl. Banque Nationale de Paris – Dresdner Bank, 1996, Volkswagen – Audi, 1998) után az Európai Bizottság kimondta, hogy megenged bizonyos kartelleket, és ezeknek a határait a következőkben jelölte ki: az olyan megállapodások, amelyek a termelést vagy értékesítést elősegítik, illetve amelyek a technológiai fejlődést szolgálják, pozitív megítélés alá eshetnek, beleértve egyes szektorális egyezményeket (pl. autógyártás, biztosítás) vagy bizonyos horizontális és vertikális megállapodásokat (pl. a technológia-transzfer elősegítő licencia-szerződések, kutatás-fejlesztési és specializációs megállapodások, franchise szerződések) (EC 2004a).

1.2. Az állami támogatások szabályozása

Az állami támogatások tekintetében pedig – bár korábban is léteztek mentességet adó kategóriák⁸ –, az alapszerződés rendelkezéseinek megfelelő értelmezése érdekében az Európai Unió Tanácsa 1998-ban elfogadott egy rendeletet egyes horizontális állami támogatásoknak az alapszerződés tiltó rendelkezései alóli mentességére vonatkozóan (EC 1998). E rendelet értelmében csoportmentességet kaptak a kis- és középvállalkozási támogatások, továbbá a kutatás-fejlesztési, környezetvédelmi, foglalkoztatási-képzési, regionális és az ún. összeurópai érdeket szolgáló támogatások. A továbbiakban ezen jogszabályoknak a K+F támogatásokra és az innovációra vonatkozó elemeit ismertetjük, rámutatva arra, hogy hatályba lépésük milyen új színeket hozott az EU versenyszabályozásának korábban sokkal kevésbé árnyalt palettájára.

2. A K+F és az innováció támogatása a vállalati együttműködések szabályozásában

A vállalati együttműködések terén a '90-es évek második felében két olyan uniós jogszabály keletkezett, amely bevont a csoportmentesség rendszerébe vállalatok közötti, a K+F-et és az innovációt támogató együttműködési megállapodásokat. Az egyik a 2659/2000. számú bizottsági rendelet⁹ a kutatás-fejlesztési megállapodásokról, a másik pedig a 240/1996. számú bizottsági rendelet a technológia-transzfer

⁸ Lásd Római Szerződés 87.(2) és (3).

⁹ Az Európai Unió jogalkotásában mind a Tanács, mind a Bizottság alkothat rendeleteket. Az, hogy egy rendelet bizottsági, és nem tanácsi, nem azt jelenti, hogy kevésbé fontos vagy jelentős, hanem általában azt, hogy olyan technikai jellegű jogszabály, amelynek végrehajtása elsősorban a Bizottság apparátusán belül folyó szakmai munkát érinti, és kevésbé az EU (állampolgárainak, vállalatainak) egészét. A fejezetben szereplő két bizottsági rendelet is az alapszerződés bizonyos (fentebb ismertetett) versenyszabályozási cikkelyeinek értelmezését könnyítő jogszabályok, melyeket a Versenyügyi Főigazgatóság „használ” az egyes konkrét esetek vizsgálatakor.

megállapodásokról, melyet 2004. május 1-i hatállyal felváltott a 772/2004. számú bizottsági rendelet. Az alábbiakban ezen jogszabályok témánk szerinti legfontosabb elemeit ismertetjük.

2.1. Kutatás-fejlesztési megállapodások¹⁰

A vállalati K+F megállapodások terén jelenleg egy bizottsági rendelet van érvényben, melynek érvényességét a törvényalkotók 2010. december 31-ig határozták meg. A jogszabályt kettős követelmény hívta életre: egyrészt a verseny védelme, másrészt a K+F jogi biztonsága. Mind tudjuk, mindkettő szükséges a K+F-vezérelt piacgazdaság fejlődéséhez. A rendszer legnagyobb feszültségét ezért éppen az okozza, hogy „két fontos piacgazdasági alapelv ütközik össze benne, a piaci verseny szabadságának és a szellemi tulajdonhoz fűződő jogoknak a védelme” (Török 1999, 491. o.). A jogszabály tehát akkor tekinthető „jónak”, ha az engedélyezett K+F együttműködés eredményei felülmúlják annak versenytorzító hatását. Ennek biztosítása érdekében a jogszabály számos szigorú feltételhez köti az engedély megadását. Ezek közül a legfontosabbak:

- a megállapodás nem korlátozhatja a felek egyéb tevékenységeit (akár egyéb K+F terén),
- a felek szabadon és egymástól függetlenül felhasználhatják az együttműködés eredményeit,
- a megállapodás semmilyen módon nem korlátozhatja az eredmények felhasználását a felek részéről a megállapodás lejárta után,
- a megállapodás nem korlátozhatja vagy nem irányozhatja elő az output vagy az értékesítés mennyiségét,
- az együttműködés nem irányulhat árak fixálására,
- a megállapodás eredményeképpen nem csorbulhat a fogyasztó választási lehetősége,
- az együttműködés nem irányulhat a piacok felosztására és
- az együttműködésnek piaci igények kielégítésére kell irányulnia.

Látható, hogy a mentesség megadásának korlátozására bevezetett feltételek azt kívánják biztosítani, hogy a megállapodás valóban K+F megállapodás legyen, kizárólag a közös K+F eredményeinek elérését és kamatoztatását szolgálja, és egyéb szokásos kartell-elemeket ne tartalmazzon. A mentesség főszabályként legfeljebb 7 évig érvényes, versenytársak együttműködése esetén csak abban az esetben, ha együttes piaci részesedésük kisebb, mint 25 százalék (versenytársak együttműködésére egyébként a jogszabály végig további szigorító rendelkezéseket tartalmaz, ezzel is kivédendő a pusztán piactorzító céllal, de K+F együttműködésbe „csomagolva” létrejövő megállapodások mentességét).

¹⁰ A fejezetben ismertetett jogszabályt lásd EC (2000).

A jogszabály logikája szerint ha egy vállalati K+F megállapodás megfelel a követelményeknek, automatikusan mentességet kap az alapszerződés kartelltilalomra vonatkozó rendelkezése alól. A jogszabály-alkotók azonban ilyen formában még nem találták elég „biztonságosnak” a rendszert, ezért bizonyos esetekben már működő, eredetileg mentességet kapott megállapodásoktól a mentesség visszavonható. A mentesség visszavonásának legfontosabb, a verseny védelmét előtérbe helyező kritériumait röviden ismertetjük. A jogszabály értelmében megadott mentesség visszavonható, ha

- a megállapodás nagymértékben akadályozza külső harmadik felek K+F tevékenységét,
- a megállapodás nagymértékben akadályozza külső harmadik felek hozzájutását a kutatás-fejlesztés eredményéhez,
- a felek objektív akadályok hiánya ellenére nem használják ki a K+F eredményeit és
- a kifejlesztett termék piacán nem megfelelő a verseny.

2.2. Technológia-transzfer megállapodások¹¹

A vállalati technológia-transzfer megállapodásokat 2004. május 1-ig a 240/96. számú bizottsági rendelet szabályozta, melynek érvényességét a K+F megállapodásokról szóló rendelethez hasonlóan 10 évben határozták meg, tehát legkésőbb 2006. március 31-ig kellett felülbírálni, és új jogszabályt alkotni. A felülbírálat azonban 2004 első felében – az EU versenyszabályozásának számos lényeges területét érintő jogszabályi reformok kapcsán – megtörtént, így jelenleg már egy új bizottsági rendelet, a 772/2004. számú van érvényben.¹² A régi rendelet – csakúgy, mint a K+F megállapodásokról szóló jogszabály – részletes feltételekkel kezdődik. Ezek közül kiemelésre érdemesnek tartjuk azt, hogy a rendelet hatálya alá csak olyan megállapodások tartoznak, amelyek két független (tulajdonosi körrel rendelkező) fél közötti szerződésen alapulnak. Az ilyen megállapodásokra a mentesség főszabályként legfeljebb 5 évig érvényes, termelési licencia esetén kevesebb, mint 20 százalék, termelési-értékesítési licencia esetén kevesebb, mint 10 százalék együttes piaci részesedés mellett, amely két év alatt legfeljebb egy tizeddel nőhet. A mentesség korlátozása és már megadott mentesség visszavonása a fentiekén kívül a K+F megállapodásokhoz teljesen hasonló esetekben fordul elő.

Az új rendelet – amelynek hatályba lépésével a régi hatályát veszti – már alapvetően abból indul ki, hogy a technológia-transzfer megállapodások általában növelik a gazdasági hatékonyságot és a versenyt azáltal, hogy csökkentik a K+F tevékenységek párhuzamosságait, ugyanakkor alapjában véve ösztönzik a vállalati K+F

¹¹ A fejezetben ismertetett jogszabályokat lásd EC (1996) és EC (2004c).

¹² Az uniós jogalkotásban egyébként nem szokatlan jelenség, hogy a jogszabályok végén érvényességi időszakot határoznak meg, melynek van egy hatályba lépési és egy hatályvesztési időpontja.

tevékenységeket, elősegítik az innováció születését és terjedését, és végső soron erősebb versenyt eredményeznek a termékipiacokon. Az új rendelet a megállapodások körét is szélesítette: a hagyományos szabadalmi és know-how licencia-szerződések mellett a tervezési-modelljezési jogokra és a szoftver-szabadalmi jogokra is kiterjed. A rendelet a releváns piacon való részesedés mentességet adó felső határát is bővítette: versenyző vállalatok közötti megállapodás legfeljebb 20 százalékos, nem-versenyző vállalatok közötti megállapodás legfeljebb 30 százalékos piaci részesedés esetén automatikus mentességet élvez. A mentesség korlátozásának és a már megadott mentesség visszavonásának szabályai lényegükben nem változtak. A rendelet 2014. április 30-ig érvényes, azonban a régi rendelet értelmében mentességet élvező megállapodásokra 2006. március 31-ig továbbra is annak szabályai az irányadók.

3. A K+F és az innováció támogatása az állami támogatások szabályozásában

Az állami támogatások szabályozásában is megtaláljuk a csoportmentesség rendszerét. Csakúgy, mint a vállalati magatartások szabályozásának esetében, az alapot itt is a Római Szerződés megfelelő, engedélyekre lehetőséget biztosító bekezdése adja.¹³ Azonban azt is elmondhatjuk, hogy az 1998-ban elfogadott, az alábbi fejezetben ismertetett jogszabály megszületése előtt a közösségi versenyszabályozásban az állami támogatások alóli kivételek nem voltak rendszerbe foglalva, a mentességi kategóriák definiálása csak itt történt meg. Bár ez a rendelet csak egy keretjogszabály, az egyes kategóriákra vonatkozó részletes szabályozás még nem született meg, így azt csak bizottsági állásfoglalások egészítik ki, amelyek nem kötelező erejűek, inkább a szabályozás jövőbeli útját vázolják.

3.1. A csoportmentesség bevezetése egyes horizontális állami támogatásokra¹⁴

A rendelet preambulumaiban megfogalmazott célok közül kiemeljük, hogy az Európai Bizottság kötelességének érzi, hogy – a tagállamokkal együttműködve – folyamatosan figyelemmel kísérje azok támogatási rendszereit, illetve hogy ezekre vonatkozóan folyamatosan fejlődő jogi szabályozást érvényesítsen. A rendelet ezen céloknak megfelel, amennyiben egyes állami támogatásokra bevezeti a csoportmentesség rendszerét. A mentességi kategóriák a következők:

- kis- és középvállalkozásoknak nyújtott támogatások,
- K+F támogatások,
- környezetvédelmi támogatások,
- foglalkoztatási és képzési támogatások és
- regionális támogatások.

¹³ Lásd Római Szerződés 87(2) és (3).

¹⁴ A fejezetben ismertetett jogszabályt lásd EC (1998).

A támogatás vizsgálatokor minden kategória esetében elsősorban a támogatás célját, a kedvezményezettek körét valamint a támogatás mértékét kell figyelembe venni. Láthatjuk tehát, hogy a K+F támogatások bekerültek az állami támogatásokon belüli csoportmentességi kategóriák közé.

3.2. Kutatás-fejlesztési állami támogatások¹⁵

Kötelező erejű rendelet híján a K+F célú állami támogatásokra vonatkozóan csak bizottsági ajánlásokból indulhatunk ki. Ezek a Római Szerződés 130(f) cikkelyére, valamint a már sokszor emlegetett 87(3) bekezdésre hivatkoznak. Amikor az Európai Bizottság a 87(3) bekezdés alkalmazását vizsgálja K+F célú állami támogatásokra, a következő megkülönböztetést teszi a K+F jellege szerint:

- alapkutatás,
- ipari kutatás,
- prekompetitív kutatás (termék, eljárás vagy szolgáltatás kifejlesztése az ipari kutatások eredményei alapján).

Az alapkutatás általában közfinanszírozású (non-profit) felsőoktatási és kutatási intézményekben valósul meg, ezek állami támogatása nem versenyellenes, amennyiben az eredmények a Közösség egész területén diszkrimináció-mentesen elérhetőek. A nyílt tendereken keresztül támogatott kutatások hasonlóképpen nem minősülnek versenyellenesnek.

Egyéb esetekben a K+F célú állami támogatásokat a Bizottság egyenként vizsgálja, melynek során a projekt jellegét, a versenytorzító hatást és a tagállamok közti kereskedelemre gyakorolt hatást veszi figyelembe. Iránymutatónak egy táblázatot használ az egyes esetek vizsgálatokor (1. táblázat).

Amennyiben egy projekt ipari és prekompetitív kutatási elemeket egyaránt tartalmaz, a támogatási határokat a projekt jellege szerinti súlyozás szerint veszik átlagolják. Extra százalékpontok adhatók a maximális támogatáson belül a következőkre:

- kis- és középvállalatok támogatása (10 pont),
- elmaradott régióba juttatott támogatás (5-10 pont)
- az Európai Unió K+F keretprogramján belül megvalósuló projekt (15 pont),
- határon átnyúló együttműködést tartalmazó projekt (25 pont) és
- nemzeti K+F politikák koordinálására irányuló transznacionális projekt (10 pont).

A bizottsági állásfoglalást legkésőbb 2005. december 31-ig felül kell vizsgálni. Az agrárszektorra külön szabályozás érvényes, amely az EU-nak a WTO-n belüli kötelezettségvállalásán alapul.

¹⁵ A fejezetben ismertetett állásfoglalást lásd EC (2002).

1. táblázat A megengedett maximális támogatási arány K+F projektek állami finanszírozása esetén (százalék)

Támogatás típusa	Ipari kutatás	Prekompetitív kutatás
Megvalósíthatósági tanulmány	75	50
Projektfinanszírozás	50	25
Feltételes maximum	75	50
Közösségi érdeket szolgáló projektek	75	50
Maximális támogatás EU-tagállami közös finanszírozás esetén	75	50

Forrás: EC (1998).

3.3. Összeurópai érdekeket szolgáló állami támogatások¹⁶

Az „összeurópai érdek” fogalma a bizottsági állásfoglalásokban 1996-ban jelent meg először, amit 2001-ben újrafogalmaztak az új (lisszaboni) célok érdekében. Alapvető cél az Európai Unión belüli társadalmi és gazdasági kohézió erősítése, valamint az európai gazdaság versenyképességének javítása. Mindazonáltal a 2001-es állásfoglalás is megfogalmazza, hogy az összeurópai érdekek koncepciója állandóan változik, ezért folyamatos felülvizsgálatra szorul.

Az összeurópai érdekeket szolgáló állami támogatások is a Római Szerződésben lefektetett versenyszabályozás hatálya alá esnek, amennyiben befolyásolják a tagállamok közti kereskedelmet. A bizottsági állásfoglalás – más, fentebb már ismertetett mentességi kategóriákhoz hasonlóan – csak annyit fogalmaz meg, hogy az ilyen tevékenységek állami támogatása akkor nem tilos, ha a célok teljesüléséből fakadó előnyök felülműlják a versenykorlátozásból fakadó hátrányokat. Noha a tagállamoknak van mozgásterük abban a tekintetben, hogy mit nyilvánítanak összeurópai érdeket szolgáló tevékenységgé, a bizottsági állásfoglalás felsorol néhányat, melyet a lisszaboni célok mentén fogalmaz meg, ezek a következők:

- transz-európai hálózatokat létrehozó programok,
- az Európai Kutatási Térség megteremtése,
- fogyasztóvédelmi politika,
- információs társadalom.

Témánk szempontjából az Európai Kutatási Térség létrehozásának támogatása érdekes, ezért az alábbiakban röviden ismertetjük az ezzel kapcsolatos legfrissebb, még az Európai Unió hivatalos lapjában, az Official Journal-ben sem közölt irányvonalakat.

¹⁶ A fejezetben ismertetett állásfoglalást lásd EC (2001).

3.3.1. Az Európai Kutatási Térség¹⁷

A bizottsági állásfoglalás abból indul ki, hogy bár a közösségi K+F keretprogramok évtizedek óta működnek, mégsem mondható el, hogy létezne közös európai K+F politika. Az európai K+F hatékonysága ráadásul elmarad globális versenytársainak hasonló területen nyújtott teljesítményétől. Ennek érdekében Európai Kutatási Térséget kell létrehozni. A cél érdekében a tagállamok és az Európai Unió támogathatják a következő tevékenységeket:

- „centres of excellence” létrehozása (virtuális is),
- virtuális laboratóriumok létrehozása,
- tagállami kutatások koordinációja,
- K+F szervezetek együttműködésének segítése és
- közös európai szabadalom kifejlesztése.

4. Összegzés

Összességében megállapíthatjuk, hogy a versenyszabályozás szigorú, alapjaiban évtizedek óta változatlan rendszere képes engedményeket tenni egyéb európai gazdasági-társadalmi célok teljesülésének biztosítására, sőt, erre a jogi alapot már a Római Szerződés is biztosította. Az ilyen célok közé tartozik – és nyer egyre nagyobb jelentőséget – a kutatás-fejlesztés és az innováció elősegítése, támogatása. A szabályozási környezet igyekszik az egyre inkább tudás- és technológia-alapú gazdaság által generált kihívásoknak folyamatosan megfelelni. A csoportmentességi rendszerek '90-es évekbeli bevezetésével – többek között – a K+F tevékenységeket és az innovációt elősegítő vállalati együttműködések és állami támogatások terén is mentességek széles köre érvényesíthető a versenyszabályok alól. Azt is láthatjuk azonban, hogy a mentességek (folyamatosan fejlődő) rendszere is szigorú szabályokhoz kötött, a verseny védelme mint az EU versenyszabályozásában továbbra is elsődleges prioritás érvényesülése érdekében.

Felhasznált irodalom

EC 1996: Commission Regulation (EC) No 240/96 of 31 January 1996 on the application of Article 85(3) of the Treaty to certain categories of technology transfer agreements. *Official Journal of the European Union*, L 031 (09/02), 2-13. o.

EC 1998: Council Regulation (EC) No 994/98 of 7 May 1998 on the application of Articles 92 and 93 of the Treaty establishing the European Community to cer-

¹⁷ A fejezetben ismertetett állásfoglalás: (EC 2004b)

- tain categories of horizontal State aid. *Official Journal of the European Union*, L 142 (04/05), 1-4. o.
- EC 2000: Commission Regulation (EC) No 2659/2000 of 29 November 2000 on the application of Articles 81(3) of the Treaty to categories of research and development agreements. *Official Journal of the European Union*, L 304 (05/12), 7-12. o.
- EC 2001: Communication from the Commission – Services of general interest in Europe. *Official Journal of the European Union*, C 17 (19/01), 4-23. o.
- EC 2002: Commission communication concerning the prolongation of the Community Framework for State Aid for Research and Development. *Official Journal of the European Union*, C 111 (08/05), 3. o.
- EC 2004a: Guidelines on the application of Article 81(3) of the EC Treaty. *Official Journal of the European Union*, C 101 (27.4.2004), 97-118. o. http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/c_101/c_10120040427en00970118.pdf. Letöltve: 2004. szeptember 25.
- EC 2004b: *Towards a European research area*. European Commission, Brussels. <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/i23010.htm> Letöltve: 2005. február 10.
- EC 2004c: Commission Regulation (EC) No 772/2004 of 27 April 2004 on the application of Article 81(3) of the Treaty to categories of technology transfer agreements. *Official Journal of the European Union*, L 123 (27/04), 11-17. o.
- Rodgers, B. – McCulloch, A. 2000: Versenypolitika. In Kende T. – Szűcs T. (szerk.): *Az Európai Unió politikái*. Osiris, Budapest, 451-501. o.
- Török Á. 1999: A verseny- és a K+F politika keresztútján. Bevezetés a csoportmentességi szabályozás elméletébe. *Közgazdasági Szemle*, 46, 6, 491-506. o.